

СХІД NOW

№8 (49)
червень
2025

БЕЗОПЛАТНО

РЕДАКЦІЙНЕ

ЛІТО ЯК ЛІТО

Кожна ніч із «шахедами» схожа на попередню. В ній завжди нова загроза, нова тріщина в нашій повсякденності. А коли нарешті настає тиша, на думку негайно спадає Тичина: «Радість! Радість! Яка це чудова музика – жити!».

Ти відчуваєш цю музику з першими «нормальними» вранішніми звуками: ось зацвірінькали горобці, ось загула кавомашина, а ось прокинулися діти. І попри пережите вночі ти знову стаєш звичайною людиною зі своїми звичними обов'язками.

Все як завжди. Літо як літо. Випрані речі за ніч висохли на балконі. У дворі хтось лагодить велосипед. Кіт ліниво розлігся на сонці та відпочиває. Погода цього року не така спекотна, як торішня, але дощу все одно треба. Квіти квітнуть, діти ростуть, на ринку повно базиліку й черешні...

Ми навчилися жити одночасно в кількох реальностях: пам'ятати, що війна завжди поруч, але варити борщ. І ця світла частина життя, яка про борщ, вона врешті-решт і перемагає.

В наш час бути живим – це вже талант. Бути людяним – це вже вибір. А бути радісним – це наш спротив, наш контрнаступ.

Не вимикаймо цю симфонію радості, що живе в кожному з нас. Нехай вона набирає кольору і гучності, нехай розноситься світом на знак нашої вдячності за те, що ми сьогодні живі.

А ми нагадуємо, що газета «Схід NOW» створена переселенцями зі Сходу для переселенців зі Сходу завдяки підтримці платників податків Німеччини. Чекаємо ваших відгуків та пропозицій на редакційну пошту eastnowred@gmail.com або через сайт shidnow.com.ua.

Разом ми зможемо більше!

Фото: Наталя ПОКОЛЕНКО

ЦІКАВЕ

Коли війна заглушає всі звуки, окрім сирен повітряних тривог, мистецтво починає говорити пошепки. Воно обережно, пропонуючи зіграти у «хованки», показує шлях до світла і внутрішньої гармонії. Саме такою тихою мовою акварелі розмовляє художниця та ілюстраторка з Краматорська Марія Безкоровайна. У Тернополі, що став для неї новим домом, вона не просто малює сама, а й допомагає дітям, зокрема переселенцям, долати травматичний досвід війни за допомогою пензля та фарб.

Фото з фейсбук-сторінки Марії Безкоровайни

НОВИННЕ

ДО 15 ТИСЯЧ ДОЛАРИВ НА ЖІНОЧЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО

Стартував прийом заявок на другий етап грантової програми «СТВОРОЙ!». Ця програма підтримки жінок, які розвивають бізнес у сфері виробництва та переробки, була започаткована у 2024 році Міністерством економіки України та Ukraine-Moldova American Enterprise Fund.

Реалізує ініціативу KSE Foundation у партнерстві з мережею мультимаркетів Аврора Мультимаркет та Ощадбанк.

Програма орієнтована на український бізнес, який на момент подачі заявки функціонує як мінімум 1 рік і має перспективи для розвитку.

Минулого року переможницями програми стали 65 жінок, які були відібрані з 1197 заявок.

Максимальний розмір гранту на одну переможницю складе до 15 тисяч доларів.

Грантові кошти можна спрямувати на закупівлю обладнання, його логістику та монтаж, а також програмне забезпечення (останнє – до 30% від суми гранту).

Прийом заявок триватиме до 31 жовтня 2025 року включно.

Подати заявку і дізнатись подробиці можна за посиланням surl.li/tbricu.

СТИПЕНДІЙНА ПРОГРАМА ВІД ФОНДУ КОНРАДА АДЕНАУЕРА ДЛЯ СТУДЕНТІВ

Фонд Конрада Аденауера в Україні надає студентам українських університетів на 2025/2026 навчальний рік стипендії, призначені для фінансування їхнього навчання в Україні.

Фонд надасть підтримку студентам з відмінною успішністю, які беруть активну участь у соціально-політичному житті країни.

Стипендіатами Фонду можуть стати студенти, які у вересні 2025 року будуть зараховані на третій та четвертий курс бакалаврату, перший курс магістратури або аспірантуру за спеціальностями Гуманітарні науки, Соціальні та поведінкові науки, Журналістика, Міжнародні відносини, Право, мають українське громадянство й навчаються в будь-якому закладі вищої освіти на підконтрольній Україні території.

Якщо студент перебуває за кордоном більш ніж 4 тижні, виплата стипендії призупиняється до повернення в Україну.

Вимоги до студентів охоплюють також володіння іноземною мовою (німецькою або англійською).

Розмір стипендії складе 180 євро щомісяця. Програма триває 12 місяців з можливістю продовження.

Дедлайн: 17 серпня 2025 року.

Щоб взяти участь у конкурсі, необхідно заповнити гугл-форму surl.li/wwheab, надіславши всі документи відповідно до наданих у формі інструкцій.

Деталі за посиланням surl.li/dbssbu.

ПАЛІТРА, СИЛЬНІША ЗА ВИБУХИ

Як художниця з Краматорська вчить долати травми війни у Тернополі

ВІД КРАМАТОРСЬКОЇ ТРАВИЧКИ ДО ДНІПРОВСЬКОГО СНИГУ

За освітою Марія Безкоровайна модельєр-дизайнер та дизайнер реклами, проте своє покликання вона знайшла спочатку в дитячій ілюстрації, а потім у живописі.

Все почалося із співпраці зі шкільним журналом, а згодом переросло в ілюстрування дитячих енциклопедій для видавництва «Ранок». Паралельно із фрілансом Марія викладала малювання в краматорському Центрі дитячої творчості та розпис по тканині в місцевому коледжі.

На початок 2022 року Марія перебувала в декретній відпустці з молодшою донькою, а старший син пішов у перший клас. Її віддушиною в перші дні повномасштабної війни був великий сад з трояндами на власному подвір'ї. ▶

Закінчення на стор.3

АКТУАЛЬНЕ

За даними Федерального міністерства внутрішніх справ, на початок цього року у Німеччині перебували 1,25 млн українських біженців. За даними Мінекономіки України, це число ще більше – 1,44 млн осіб. Чому всі ці люди обрали саме Німеччину? І головне – чи планують вони повертатися в Україну? Під час короткого візиту до Берліну журналістці «Схід NOW» вдалося поспілкуватися з українцями та почути з десяток дуже різних історій адаптації, інтеграції (або не-інтеграції) в німецьке життя.

УКРАЇНСЬКИЙ МІЛЬЙОН У НІМЕЧЧИНІ

Чим живуть, чого прагнуть та чи планують повертатися наші люди

ЖАДАНИЙ ПАРАГРАФ

Переважна більшість українців перебувають у Німеччині на підставі параграфу 24. Він надає статус тимчасового захисту на території Німеччини виключно тим, хто мешкав в Україні на початок повномасштабного російського вторгнення. Серед усіх іноземців, які перебувають на території Німеччини під різними статусами, цей параграф передбачає найбільше прав та можливостей: право на легальне проживання, соціальну допомогу, медичне обслуговування, безкоштовне житло та працевлаштування.

І це одна з причин, чому потрапити під дію 24-го параграфу мріють тисячі інших іноземців у Німеччині.

– Я особисто знаю казахів, вірмен, азербайджанців, які перебувають у Німеччині як українці – під захистом 24-го параграфу. Їм вдалося якимось чином довести німецьким бюрократам, що за місяць-два перед війною вони жили саме в Україні. Надали якесь довідки, і на цій лише підставі Німеччина визнала їх постраждалими. Так що трагедією України багато хто скористався, не маючи жодного стосунку до нашої країни, – розповідає українка Юлія С.

Термін дії тимчасового захисту уряд Німеччини подовжив до 4 березня 2026 року на підставі рішення Ради ЄС.

Комісія Євросоюзу рекомендувала Раді Європейського Союзу подовжити дію параграфу 24 ще на рік – до 2027 року, але з рекомендацією до урядів країн розпочати роботу по зміні статусу для тих українців, які змогли інтегруватися. Ну а тим, хто не зміг – після 2027 року, скоріше за все, будуть відмовляти у тимчасовому захисті.

Німеччина почала працювати над цим питанням ще раніше.

ПІСЛЯ 1 КВІТНЯ 2025 РОКУ

З січня 2025 року працездатні українці, які відмовляються від запропонованої роботи в Німеччині, можуть втратити 30% соціальної допомоги. Це підштовхнуло тих, кого цілком влаштувало жити за рахунок соціалплат, до пошуків роботи.

– Раніше українцям, які перебували у Німеччині роками, було невідгідно шукати роботу, – розповідає Катерина Т. – Якщо ви маєте некваліфіковану роботу, то ваша зарплата буде невелика, на рівні 1200-1500 євро, при цьому всім іншим членам вашої родини, які не працюють, соціальні платежі одразу скасовуються. А тепер рахуйте. Ви мама з двома дітьми. Отримаєте разом на себе і двох неповнолітніх дітей приблизно 1400 євро. На некваліфікованій позиції ви отримуватиме приблизно стільки ж, але ж не будете бачити дітей, не зможете контролювати їхнє навчання тощо. Звісно, що українки не поспішали шукати роботу.

Інша справа, коли в родині працюють двоє дорослих, або хоча б хтось один має кваліфіковану роботу.

НЕОЧЕВИДНІ ПРОФЕСІЇ, ЯКИХ ПОТРЕБУЄ НІМЕЧЧИНА

Згідно статистики німецького уряду, близько 43% українців у Німеччині вже працевлаштовані. Основні сфери, де знаходять роботу українці – IT, освіта, сфера обслуговування, виробництво та медицина.

– Німці дуже прагматичні. Вони порахували, що навчити людину на лікаря коштує державі набагато дорожче, ніж перепідготувати вже готового лікаря, який приїжджає до країни. Тому тут, у Німеччині, нескладно підтвердити медичний диплом, – каже медсестра Тетяна Ж., яка працює в одній з лікарень у пригороді Берліну. – Набагато складніше вивчити німецьку мову до рівня C1, для того, щоб тебе взяли на роботу. Мені для цього знадобилося два роки. Проте зараз у мене є робота за фахом, яка дозволяє орендувати комфортну квартиру, відпочивати влітку на морі, жити забезпеченим життям і навіть трохи відкладати грошей.

За словами Тетяни, в її клініці німці спочатку насторожено ставилися до українців. Але коли перша її колега отримала посаду і показала, що працює кваліфіковано та відповідально, клініка стала розглядати й інші кандидатури українців. Тож зараз у лікарні працюють вже 4 українські лікарі, і це точно не межа.

– На жаль, Німеччина погано підходить для малого бізнесу, – розповідає Катерина І., яка в Україні мала власну справу. – Система оподаткування у країні побудована так, що тобі не вигідно відкривати одну кав'ярню. З великою долею вірогідності ти прогоріш. А от мережа з 10-20 кав'ярень, скоріш за все, буде успішною. На жаль, мало хто з українців зараз має емоційний та фінансовий ресурс, щоб розпочинати власну справу такого масштабу. А от підтвердити диплом, знайти роботу за фахом – цього вже багато хто досяг.

За словами Світлани Т., насамперед у Німеччині знайшли роботу ті, хто вмів працювати руками. Наприклад, у сфері б'юті-індустрії (манікюри, масажі, парикмахерські послуги, фітнес-групи) дівчата оформили собі статус індивідуальних підприємців і почали надавати послуги в салонах. Манікюр

відмінний від українського, ми спостерігаємо вже у школі. У класі моєї доньки лише 4 дитини після середньої школи заохотили продовжувати навчання у гімназії. Решта обрали вступ до закладу професійної освіти.

Подеколи ринок праці у Німеччині потребує непопулярних в Україні професій.

– Люди, які в Україні не знали, де вони могли б докласти своїх знань, тут працюють за фахом і заробляють дуже великі гроші, – каже Катерина І. – У мене є подруга, яка закінчила в Маріуполі технічний університет за фахом матеріалознавство. Захистила дисертацію. Але знайти роботу в Маріуполі саме за цим профілем вона не змогла. Коли приїхала до Німеччини, пішла працювати в магазин. А одного разу побачила інформацію про лабораторію, яка займається дослідженням матеріалів, близьких до теми її

чи інша заборона несправедлива щодо тебе, і чиновник може змінити сталі правила індивідуально під тебе.

Звісно, це непросто – писати листи та доводити свою правоту. Але, як не дивно, це працює.

ХТО МРІЄ ПРО ПОВЕРНЕННЯ

Далеко не всі, хто вже більше трьох років живе у Німеччині, прагнуть залишатися тут і надалі.

– Щоб інтегруватися, потрібно просто захотіти це зробити. От взяти і вирішити один раз для себе: я залишаюся тут, будую своє життя наново й відрізаю себе від минулого. Тоді інтеграція проходить набагато легше, – ділиться своїми думками Юлія С. – А якщо ти весь час вагаєшся, залишатися чи повертатися, мрієш про дім в Україні, але не маєш того дому, і від того страждаєш, і рвешся у різні боки – то можна одразу сказати: інтегруватися не вийде. В такому стані ти просто не зможеш прийняти чужу тобі культуру, традиції, побут. А без цього, ну яка інтеграція...

Тож значна частина тих, хто живе зараз у Німеччині, просто користуються можливістю отримувати безоплатне житло і соціальну допомогу, поки вдома ситуація залишається невизначеною.

Такі люди повернуться, як тільки зрозуміють, що їм є куди повертатися. І насамперед це стосується людей, які мали певний соціальний статус у себе вдома. У Німеччині вони такого статусу не мають.

– Я юристка, в Україні працювала в юридичному департаменті муніципалітету. А зараз я стою на барі та роблю коктейлі. Я нормально заробляю, але мій соціальний статус тут, у Німеччині, не відповідає моїм вимогам. І це навряд чи можна змінити. Тому так, я мрію про повернення, – розповіла Олена У.

Проте навіть вона визнає: чим довше триває війна, чим довше триває ця вимушена еміграція для мільйонів українців, тим важче їм буде повертатися додому.

– Життя – не легковий автомобіль. Скоріше, це величезний лайнер, розгорнути який в протилежний бік дуже і дуже важко. **СН**

Ганна САВЧЕНКО

ТРОШКИ СТАТИСТИКИ

- ☑ За даними МВС Німеччини, серед українців, які залишаються у країні, понад 60% – це жінки та діти.
- ☑ Середній вік українських біженців серед дорослих – 41-44 роки.
- ☑ Близько 29% українців – це діти та молодь до 18 років (близько 357 000 осіб). Станом на початок 2025 року у Німеччині перебуває близько 357 000 українських дітей та підлітків.
- ☑ У школах Німеччини навчається понад 220 000 українських дітей. Майже всі вони відвідують звичайні німецькі класи. Лише 9% – окремі класи для біженців. Близько третини дітей додатково навчаються онлайн за українською програмою

тут у середньому коштує 50 євро. 20 євро у вигляді податків забере держава, тож виходить, що заробіток не такий вже і великий. Але українські дівчата заробляють завдяки своїй неймовірній працездатності.

Інший затребуваний напрямок – це такі професії, як слюсар, сантехнік, зварювальник, електрик. Ці фахівці заробляють не менше, ніж інженери, якщо вони професіонали і відповідально ставляться до роботи. Це така відмінність Німеччини: не обов'язково бути директором, щоб забезпечити своїй родині високий рівень життя.

Тут люди не прагнуть обов'язково отримати вищу освіту, – розповідає Катерина І. – Вони прагнуть отримати професію і виконувати свою роботу високоякісно. Цей інший погляд на вибір власної долі, власного майбутнього,

дисертації, та написала туди листа із пропозицією попрацювати практиканткою, безоплатно. Вже за місяць вона мала контракт, який дозволив їй забезпечити дуже високу якість життя. І таких прикладів чимало.

РОБОЧА ВІЗА

На жаль, ті українці, які отримавши стабільну і високооплачувану роботу у Німеччині, та змінили свій параграф №24 на робочу візу, виявилися трохи розчарованими.

– Ми думали, що робоча віза надасть нам більше прав, а виявилось, навпаки. Ми маємо більше обмежень по працевлаштуванню, користуванню автомобілями, українськими водійськими правами тощо, – констатує Катерина І. – Добре, що бюрократична система у Німеччині діє так, що туди можна написати листа, чому та

ПАЛІТРА, СИЛЬНІША ЗА ВИБУХИ

Закінчення. Початок на стор. 1

«Починалася весна, перша зелена травичка, підсніжники... Коли воно десь грюкало, я поралася в саду, це мене відволікало. Природу не зупиниш.

Вона чітко пам'ятає цей контраст: яскрава зелень і дитячий сміх під звуки війни, що наближалася, а як виїхали з родиною до Дніпра – там сніг лежить. З цього переходу від боязкої весни вдома до холоду на чужині почалося їхнє нове життя.

ТАКІ КРАСИВІ КОРОВИ

Родина не їхала в нікуди. Марія працювала над ілюстраціями для українсько-шведського проекту, і її роботодавцем родом із містечка Зборів на Тернопільщині, який вже давно жив у Швеції, запропонував допомогу з житлом. Майже три місяці три родини з семи людей – Марія з дітьми, її батьки та сім'я двоюрідного брата – безоплатно жили у великому будинку, а місцеві мешканці постійно допомагали: носили картоплю, яйця, молоко.

Щоб не занурюватися постійно в новини, Марія почала малювати. Її вразив контраст природи Тернопільщини порівняно з індустріальним Донбасом.

«Мені хотілося показати, як тут красиво, а місцеві цього не помічають. Ну тобто ви не бачите, які у вас красиві корови? А які красиві кури! – з посмішкою згадує художниця.

Ці роботи вилилися в першу імпровізовану виставку в місцевому кафе у травні 2022 року. Анотація до неї була простою: «Люди, подивіться, в якій красі ви живете». Це стало початком її нового творчого етапу – показувати світло, спокій, дітей та сонце на протигагу жадіттям війни, які малювали багато інших художників.

«ХОВАНКИ» У СПОГАДАХ: ТЕРАПІЯ МИСТЕЦТВОМ І ПАМ'ЯТТЮ

Згодом чоловіка Марії, працівника магістрального газопроводу, перевели по роботі з Краматорська до Тернополя, і родина переїхала до обласного центру. Маючи з собою багато фарб, які взяла з собою в евакуацію, художниця почала звертатися до волонтерських організацій, зокрема до «Карітасу», з простою пропозицією: «Я можу провести заняття з дітьми, фарба моя, з вас тільки діти». Ці уроки малювання допомагали відволікатися й самій Марії, і дітям-переселенцям.

Поступово робіт ставало все більше, і вони об'єдналися в серію під назвою «Хованки», яка згодом експонувалася в Івано-Франківську, Тернополі та Черкасах.

«Хованки – як сховатися від війни до себе в дитинство, – пояснює Марія.

Фото з фейсбук-сторінки Марії Безкорвайної

жеш так обережно: а що це ти намалювала? Ти там бачиш, наприклад, коника, а тобі кажуть: це тигр. І дитина впевнена, що це тигр. Діти вчать мене бачити нескінченні дива світу.

Цей підхід особливо важливий у роботі з травмованими дітьми. На одному із занять в «Карітасі» 12-річний хлопчик із Маріуполя почав плакати, бо в нього «не виходило». На занятті були психологи, і спільними зусиллями вдалося пройти через цей емоційний вибух.

«Я бачу, що арттерапія працює дуже гарно. Навіть якщо в процесі роботи дитина висловлює негатив, це теж результат, бо емоція знайшла вихід.

ПОБАЧИТИ ДИВО У ДИТЯЧІЙ ТВОРЧОСТІ

Свій підхід до роботи з дітьми Марія побудувала на довірі та свободі. Вона знайшла постійний майданчик для творчості у Тернопільській обласній дитячій бібліотеці. Щоб мати можливість вільно користуватися бібліотечним фондом та брати книжки додому, переселенка запропонувала провести в бібліотеці презентацію для дітей про роботу ілюстратора. Ця зустріч переросла в регулярні майстер-класи, які Марія проводить раз на місяць. На них

ТЕМРЯВА ВІДСТУПИТЬ

Ще Марія Безкорвайна організовує благодійні заходи, перетворюючи атрибути війни на символи життя та надії. Нещодавно разом з дітьми з ГО «Діа-Дім Тернополя» вона розмальовувала тубуси та гільзи. Частина цих робіт поїхала на виставку до Швеції, щоб розповідати світові правду про війну, а інші стали лотами на аукціонах на підтримку ЗСУ.

Виставка з символічною назвою «Світланок» була присвячена тваринам і мала на меті допомогти краматорському притулку «Друг», звідки художниця колись взяла свою кішку. Ідея народилася з фотографій котів, яких надсилали з фронту знайомий військовий.

«Темно-темно, але світланок він завжди нас тішить, гріє, що коли-небудь буде. Світланок настане, а темрява відступить.

На ще одній, найбільш особистій виставці «Разом» були представлені роботи Марії та її молодшої доньки. Вони малювали ті самі краєвиди, але кожна бачила їх по-своєму.

На питання, чи є в неї мрія, відповідь Марії однозначна: «Звісно, є. Як тільки-тільки ось перша тиха ніч, на другу ми поїдемо додому». Вона сумує за рідним містом, за людьми, за парком Бернацького, за своїм садом. І вже знає, що малюватиме вдома: терикони, які раніше колись оминала увагою. А поки що вона продовжує творити свій світлий, акварельний світланок у Тернополі та допомагає дітям повернути в себе через мистецтво. **СН**

Олена АКУЛОВА

Для створення цієї серії вона використовувала старі родинні фото, які вдалося вивести. На її акварелях оживили спогади: мистецтво стало способом зберегти пам'ять про те, що було зруйновано фізично, як-от будинок прабабусі, батькової матері з села Зелена Долина на Лиманщині, що нині в окупації.

приходять діти від 5 до 17 років, у тому числі діти з інвалідністю.

Головне правило художниці – ніколи не виправляти дитячу роботу своєю рукою.

«Якщо я хочу щось донести, щось показати, я завжди показую на чернетці десь поряд, – каже вона. – В ув'язненні дитини вона малює ідеально. А саме – так, як бачить. Коли ти підходиш і ка-

НАДИХАЮЧЕ

ОКУПОВАНА ЛУГАНЩИНА – ЖИТТЯ НАЧЕ ЗАВМЕРЛО

До початку російської агресії подружки Ольга та Юлія жили у Лутугиному, будували кар'єру у світі маркетингу, займалися волонтерством та благодійністю. Оля працювала, одночасно виховуючи маленького сина, а Юлія – просувала власний інтернет-магазин.

– В Одесі я опинилася майже випадково: коли на сході України 2014 року розпочалися бойові дії, моя мама відпочивала тут з малим. І я просто поїхала до них, – розповідає про події того часу Ольга. – А Юлія, погостювавши у мене, вподобала місто. Так ми стали жити в Одесі.

До повномасштабного вторгнення Ольга кілька разів їздила додому, де в неї залишалися рідні. Їй було вкрай важко бачити, як те, що нагадувало про дитинство і юність, наче застигло у капсулі часу.

– Я відчувала, що життя там завмерло. Людям, які лишалися там – друзям дитинства, однокурсникам, сусідам – можливо, здавалося, що все наче добре: активної війни немає, життя триває. Але це дуже відчутно, коли ти приїздиш ззовні: світ розвивається, а там все те саме, як і рік, два, три, десять.

ВДРУГЕ РЯТУВАТИСЯ ВІД ВІЙНИ ВДВІЧІ ВАЖЧЕ

Перші роки в Одесі дівчатам доводилося будувати все наново: у сфері маркетингу не так просто увійти в коло професіоналів, якщо тебе ніхто не знає. Складності додавали велика кількість спеціалістів, які їхали від війни до інших регіонів і складали там конкуренцію, і неоднозначне ставлення до переселенців, що підживлювалося різними міфами та упередженнями.

– Фактично, нам довелося працювати «з нуля» над професійним іміджем. Я почала зі звичайної рекламної агенції, потім знайшла роботу в англомовному журналі, де напрацювала багато зв'язків та досвіду. У 2022-му вже була директором з маркетингу: відчула нарешті землю під ногами та впевненість, як професіонал, – каже Ольга.

І тоді, коли з'явилася відчуття, що вдалося нарешті видряпатися з ситуації вимушеного переїзду, сталося повномасштабне вторгнення.

– Скажу чесно: 2022-й дався набагато важче, ніж 2014-й. Тоді ми наче не встигли зрозуміти, що відбулося, відреагували, і якимось життям далі пішло. А тут вже усвідомлюєш дуже чітко, чим це може загрожувати. Тобі знайомий цей досвід, і нічого оптимістичного він не підказує.

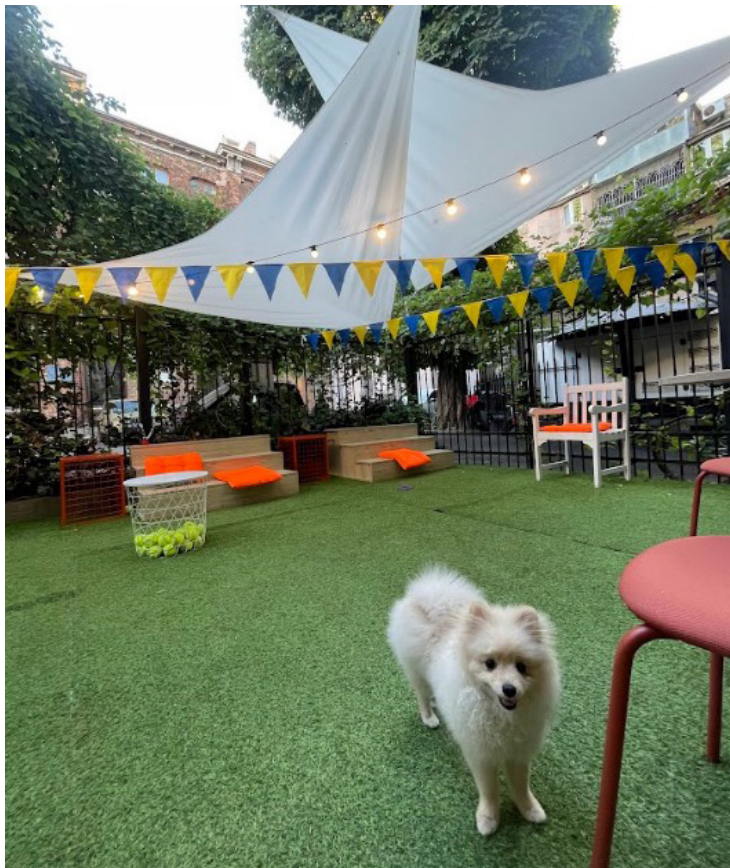
Ольга зізнається, що найбільшим жахом її життя був страх за життя дитини, тому вона поїхала за кордон. З думкою, що ніколи не повернеться в Україну, як не повернулася на рідну Луганщину.

Це була історія, знайома багатьом, хто виїхав: вони змінили кілька країн, син-підліток погано адаптуватися до нових реалій та дуже сумував за друзями, а сама Ольга ледь змушувала себе хоч якимось підтримувати побутову рутину.

– І, як не дивно, саме песик, якого мені подарували перед великою війною, допоміг ви-

Переселенки з Луганщини Ольга Лумеровська та Юлія Москаленко рік тому відкрили в Одесі простір для тварин та їхніх господарів Pet Point. Вони впевнені: під час війни відповідальність за пухнастиків допомагає тримати життєвий тонус, а турбота – відчувати радість, таку необхідну для відновлення. Щоб створити справжню міську спільноту собачників, вони придумали поєднати зоокрамницю, кав'ярню та майданчик, де час від часу організують тематичні пет-вечірки.

ЯК ПЕСИКИ КУКУХУ ТРИМАЮТЬ

тримати ті дуже важкі часи. Син відсторонився, але, за великим рахунком, міг зготувати собі поїсти та самостійно впоратися зі шкільними завданнями. Змусити себе просто встати зранку було неймовірно важко, а собаку, хочеш не хочеш, треба вигулювати, тож, так чи так, день починається. Пройдешся, вигієш кави, і вже наче трохи легше, можна гарувати далі.

У березні 2023 року Ольга з сином приїхали до Одеси, щоб відсвяткувати власні дні народження і весілля Юлії, що раніше повернулася до країни, з її нареченим, який пішов служити у ЗСУ. І обидва зрозуміли: мають повернутися, бо не хочуть віддавати ворогу своє нове рідне місто!

– Так, ми орендували квартиру близько до бомбосховища і спускаємося у паркінг під час тривоги. Таким чином, у мене наче є уявний контроль та розуміння, що я хоча б мінімізую ризики, як можу. І від цього мені спокійніше.

ТВАРИНИ ДАРУЮТЬ БІЛЬШЕ, НІЖ МИ ВІДДАЄМО ЇМ

Повернувшись до Одеси, подруги вирішили, що настав час нарешті втілити свою мрію – відкрити власний бізнес. І чому б його не побудувати на турботі

про домашніх тварин? Вони, як професійні маркетологи, вивчили цю нішу для бізнесу і зрозуміли: тренд турботи про тварин вже стає тенденцією, все більше людей сприймають хатніх тварин як членів родини, піклуються про них, узгоджують з наявністю тваринки власне життя.

– Україна доволі сервісна та pet-friendly країна, але мало місць, де б власники могли разом покачувати, а тварини комфортно погуляти. Бо навіть у pet-friendly кав'ярнях не завжди зручно: собаки заважають іншим, бігають під столами. Тому ми подумали: а чому б не зробити такий простір, де буде зручно усім: і людям, і тваринам? Потім ми порахували попит на якісний товар для тварин, який наразі люди змушені купувати в інтернеті, де не приміряєш заздалегідь. І ідея «клацнула»: ми знайшли партнерів-інвесторів, отримали грант «Власна справа» від держави. Рік тому запустили проект, де ми обидві є співвласницями.

По суті це зоокрамниця, кав'ярня і відкритий дворик, де пухнастики можуть пограти один з одним, поки власники п'ють каву. А на вході в у крамничку висить картина, на якій зображено Луганськ – дівчата хочуть, щоб люди знали, звідки вони.

– Ми пропагуємо гуманний підхід до виховання тварин: не продаємо засоби типу «сворих» нашійників чи тих, що б'ють струмом. А щоб якомога більше власників ставали свідомими, ми запрошуємо сучасних кінологів, ветеринарів, собачих психологів, які розповідають про правильні алгоритми взаємодії з тваринами. І радять, до прикладу, як допомогти пухнастим подолати стрес від обстрілів і вибухів.

А ще у Pet Point проходять породні вечірки: наприклад, потусити збираються власники коргі чи пуделів зі своїми улюбленицями. Песики однієї породи гарно взаємодіють і почувуються зручно, а власникам є про що поговорити за кавою. Або проводяться костюмовані карнавали: наприклад, на Хеллоїн одесити не стримували свою фантазію, даруючи своїм тваринкам різні образи.

– Я завжди жартую, що на правах і мами дитини, і мами собаки можу сказати, що це насправді дуже близько. Саме свідомо відповідальність за тварин

у всьому світі зараз стає своєрідною підготовкою до відповідальності за дітей для молодих пар.

Відповідаючи на питання: чи не занадто уваги тваринам під час війни, Ольга каже, що саме такі переламні події дають можливість побачити сутність людини. І згадує, як після захоплення росіянами частини Херсонської області вся Одеса кинулась туди – зокрема й рятувати тварин.

– Ми шукали, де купити човен, а їх просто не було у жодному магазині вже наступного дня. У нас в районі є притулок, і я на власні очі бачила, як біля нього стояла черга автівок: одні привозили з Херсону тваринок, а інші – забирали їх собі. Коли до нас приходили гості з тваринками, врятованими з Херсону, з Бахмуту, я питала, як вони наважилися взяти таку відповідальність, бо війна – це суцільна невизначеність? А вони мені казали: це не ми, це вони нас рятують.

Прагматично, як маркетолог, Ольга пояснює: вони наразі працюють не у гаманці догляду за тваринами, а у гаманці ментального здоров'я людей. Бо зробити собаці костюм на вечірку – це не про забезпечення її життя. А про емоції, які людина отримує, коли вже не може відчувати радість від чогось для себе.

– Наші клієнти зізнаються: так добре, коли накупиш йому іграшок чи смаколиків! Бо я ж собі нічого не купую: мені нічого не додає вже радості, а пес так радіє цій іграшці, що і мені веселіше стає. Тож, для мене відповідь очевидна: собака дає більше, ніж даєш їй ти.

І це, погодься, не найгірший спосіб триматися в складних реаліях невизначеності – відчувати себе потрібним, дозволити собі бути добрим і чуйним, піклуючись про інших. **СН**

Елизавета ГОНЧАРОВА

НАДИХАЮЧЕ

У мальовничому куточку Новоайдарщини щовесни квітнув степ, поруч протікала річка, де любив купатися малий Дмитро. Коли дід та батько виносили вулики, залюбки допомагав. Спеціально його не вчили бджолярства, він просто був поряд. Усі ці знання знадобляться йому потім у дорослому віці, щоб створити власну пасіку.

– Малим я бігав біля діда Пантелія, бачив, як він качав мед. Мені найбільше подобалося крутити медогонку. Вихідними ми їздили на ринок – тоді мед не продавали онлайн, треба було зранку їхати до Луганська, займати гарне місце, увесь день торгувати. Я любив ті поїздки, – ностальгує Дмитро, згадуючи пасіку у рідному селі, в якому не був вже чотири роки.

2015 року він, учитель трудового навчання за фахом, добровольцем долучився до полку «Азов». Спочатку служив кулеметником, а потім перейшов до снайперського підрозділу, який тоді боровив Україну під Маріуполем.

2017 року демобілізувався, повернувся додому й вирішив заробляти родинною справою – бджолярством. Почав навчатися на тренінгах, цікавитися виробництвом пінополіуретанових вуликів. Також налагодив гуртовий продаж меду, виграв грантовий конкурс від Українського жіночого фонду та придбав сучасну медогонку. За допомоги іншого гранту обзавівся лінією для автоматичного розпечатування меду та кремувалкою, аби виготовляти крем-мед.

– У дідуся на подвір'ї я взявся розвивати свою пасіку. Згадав розмови з батьком, почав дивитися відеоролики, спілкуватися з бджолярами. Отримав від центру зайнятості грошову виплату, яка дозволила мені купити нові вулики, закупити бджолосім'ї. Так у мене з'явилися перші 30 вуликів. Це був мій початок, так я отримувал досвід.

Та в лютому 2022 року спокійне життя в рідному селі зупинилося. Дмитро вивіз родину з Луганщини до Дніпра й знову опинився на фронті – спочатку у підрозділі територіальної оборони «Азов-Дніпро», потім долучився до 3-ї штурмової бригади.

Після звільнення повернувся до родини та знову надумав роботи те, що добре вміє – розводити бджіл та качати мед. Об'їхав на Січеславщині чимало сіл, шукаючи під пасіку і місце гарне, і річку, і поля, засіяні різними медоносними культурами.

– Я знайшов ділянку із закинутим садом та господарськими будівлями, яку домовився купити на виплат. Прямо через неї тече річка – мені здалося, що це гарне місце, навіть трохи нагадувало рідну пасіку. Навколо поля, є вода, аби пити бджолам.

Дмитро Рясний – бджоляр у третьому поколінні. На Луганщині, звідки він родом, пасічкували його батько та дід. Та нині родинна пасіка Рясних в окупації. Тож, повернувшись із фронту, чоловік створив бджолину ферму на новому місці й щодня докладає зусиль, аби облаштувати свій новий вулик.

ЗНАЙТИ СВІЙ ВУЛИК

Історія азовця з Луганщини, який вже вдруге розвиває власну пасіку

лаштував собі офіс. Зараз під маркою «Династія Рясних» разом з дружиною Ганною розбудовує нову пасіку та подвір'я. У майстерні вже виготовляє вулики для своєї пасіки та на замовлення.

Незабаром Дмитро качатиме мед. А також він продовжує вивчати місцеві медоносні рослини та вірить, що кожна людина може бути корисною під час війни – варто лише знайти свій вулик: друзів, побратимів, родину. **СН**

Наталка СТЕПОВА

Натхнений Дмитро взявся до роботи, адже перш ніж ставити вулики, усе треба було привести до ладу – розчистити кількарічну поросль, відремонтувати приміщення, які мали перетворитися на майстерню.

Для розвитку справи чоловік вирішив залучати грантові можливості. Дмитро закінчив навчання за освітньо-грантовою програмою від одного з банків та отримав грант на 500 000 гривень, на які відремонтував приміщення для виробництва вуликів та об-

НАДИХАЮЧЕ

ОДНІЙ ЛЮДИНІ
НЕМОЖЛИВО СТІЛЬКИ
ЗРОБИТИ

Діставшись навесні 2022 року Естонії, Наталія разом з чоловіком Олександром рік прожили у невеличкому містечку Валга. З перших днів подружжя допомагало таким самим втікачам від обіймів «руського миру». Наталія активно влилася в громадське життя, познайомилася з багатьма волонтерськими організаціями.

У когось може виникнути питання, чому ця жінка так переймається долею інших? Займалася би краще власними проблемами, бо вже двічі втратила все: 2015 року покинула рідний дім у Широкиному, яке опинилося в сірій зоні, а 2022-го лишилася всього, що встигли заробити в Маріуполі. «Виростають крила, коли можеш комусь допомогти», – відповідає Наталія.

– Через наші руки пройшло близько 1200 українців, здебільшого це маріупольці. Ми перенаправляли їх до різних інших країн. Іноді мене питають, чому ми самі не поїхали влиб Європи. А хто б тоді допомагав людям?

Два роки, як подружжя Логозинських переїхало до Вільянді. Життя біженське нелегке – майже рік Наталія працювала кухарем, а напередодні нового 2024 року її скоротили. Зараз вона перебуває на обліку на біржі праці. Чоловік Олександр зайнятий у сільському господарстві. Через операцію з протезування колінного суглобу – лише по 3-4 години щодня.

Навіть коли важко працювала, Наталія знаходила сили на громадську діяльність. Була ініціатором створення організації «Вулик добра», разом з Любов'ю Івановою створила ГО Mariopol Free. Подала заявку у Відкритий фонд Естонії на отримання гранту. За тиждень після цього пролунав телефонний дзвінок – донори із Норвегії заявили: «Ви не зможете зробити того, що написали у грантовій заявці». Список з 16 заходів прийшлося трохи скоротити.

Насамперед, йшлося про дві фотовиставки під єдиною назвою «Маріуполь – місто-щастя, місто-привид». У першій частині представлені фотографії зниклого без вісті волонтера й фотохудожника Дмитра Чичери. У другій – Тетяні Литвин, яка знімала війну та її наслідки на смартфон. Виставка місяць експонувалася у Таллінні, потім – у Вільянді. Посол Норвегії в Естонії Маріус Дірдал, спілкуючись з пані Наталією на церемонії відкриття, зізнався: «Ніколи не думав, що впорае-

У заголовку – назва книги, в якій українські жінки розповідають про гіркий досвід війни, про те, як не зламавшись, гідно продовжувати життєвий шлях. Одна з авторок – Наталія Логозинська, колишня мешканка призовського селища Широкиного, потім – Маріуполя, підприємниця і волонтерка, переселенка і біженка, жінка, яка вже більш трьох років гуртує навколо себе українську спільноту в Естонії. Вона знаходить в собі сили реалізувати такі масштабні проекти, що іноземні благодійники диву даються.

Наталія Логозинська

ЖИТИ ПОПРИ ВСЕ

На кому тримається
українська
спільнота в Естонії

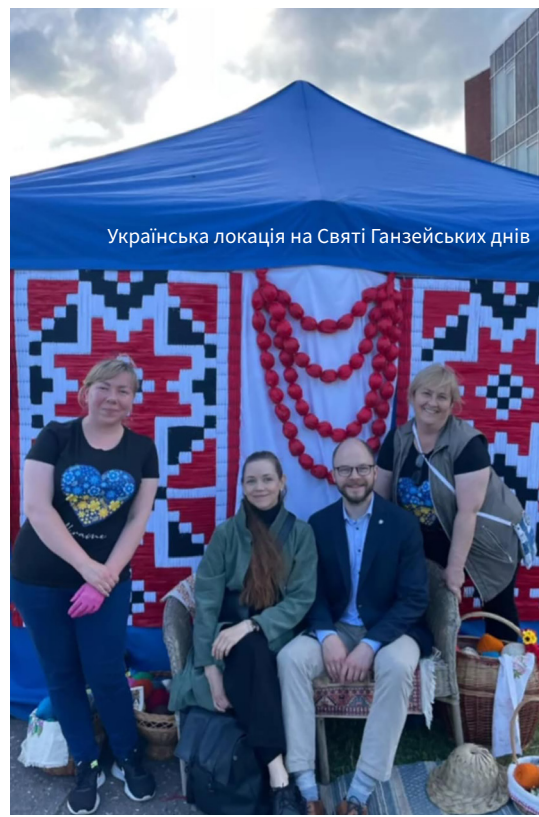
З Послом США в Естонії Джорджем П. Кентом та його дружиною

тес. Навіть збирались вам відмовити, бо неможливо одній людині стільки зробити. Але тепер не шкодуємо, що вам повірили».

ОБІЙМАЛИСЯ ДО СЛІЗ

В межах того проекту відбулася також презентація книжки «Жити попри все» – в Естонії, Латвії, Фінляндії та Молдові.

– Коли були у Гельсінкі, кинула заклик, і на подію за 300 км приїхали наші маріупольці, з якими я, до речі, не мала тісної дружби. Але вони десь про мене чули, щось знали, і – приїхали! Ми обіймалися до сліз!

Українська локація на Святі Ганзейських днів

Українська кухня на естонському святі

Книжкою так зацікавили місцеві жителі, що на ювілей Відкритого фонду Естонії збирали гроші на її видання естонською мовою, бо вважають, що про досвід авторок треба говорити.

А ще пані Наталія організувала близько двадцяти кулінарних майстер-класів, які згодом, завдяки участі українських майстринь, мали продовження в сімейних зайняттях з вишивки,

рукоділья, петриківського розпису, до яких з часом приєдналися й деякі естонці.

Між тим, кулінарні здібності Наталії та її дівчат вже мають славу в різних естонських містах, де проходять численні ярмарки.

– Продаємо свої вироби й відправляємо гроші на ремонт дронів у маріупольський волонтерський хаб «Халабуда», який зараз розташований у Черкасах.

Дитячі табори для хлопчиків та дівчаток із родин переселенців – це теж один з пунктів грантового проекту. В перший з них на тиждень приїздили діт-

ки, яких прихистив Тернопіль – місто-побратим Вільянді.

– Братні зв'язки відновилися не без нашої підтримки. Допомогли діями, контактами, всім, чим могли.

НАВЧИЛАСЯ НЕ ЖИТИ
СПОДІВАННЯМИ

Одна із стін в приміщенні ГО Наталії Логозинської розмальована петриківським розписом. З особливою любов'ю оформлений куточок, присвячений Маріуполі. На стіні – фотографії архітектора Віктора Нільсена та збудованих за його проектами споруд. Поруч – прапор міста, який надіслали в подарунок друзі з «Халабуди». Із Черкас також надійшли українські книжки, які зібрані для однопітків у Вільянді діти, що приходять у волонтерський хаб. Є в куточку й дуже цінний подарунок від військових – годинник, на якому вирізьблена стародавня архітектура призовського міста та напис «Маріуполь».

Щоразу, коли дивиться на цей куточок, у Наталії стискається серце – дуже скучила за рідним Призов'ям. Але жити минулим – то шлях в нікуди.

– Буває, не знаю, звідки брати тих сил. Далеко не все вдається. Немає тієї підтримки, якої б хотілось. Але я навчилася не жити сподіваннями.

Щороку у червні зі своїми однодумцями вона бере участь у фестивалі «Свято Ганзейських днів». Зазвичай українська громада готує локацію національної кухні. Але в цьому році естонці запропонували провести ще й майстер-клас.

– Вдалося організувати двадцять дівчат, яким я дуже вдячна за підтримку. Ми зробили українську кухню, локацію розмальовок на лляних сумках і дуже цікаву фотозону. Вишиванку плели на металевій сітці не з куплених стрічок, а нарізали їх з тканини. Хотілося, щоб були вони не оброблені, кудлаті, неідеальні, як наше життя. Естонці допомагали чим могли – хтось приніс плетені кошики, хтось притягнув диванчик. Спільними зусиллями вийшло круто!

Як у багатьох українських біженців, у Наталії багато проблем, які не додають оптимізму. В тому числі – неможливість належними чином опанувати естонську мову. Місцеві через те дуже ображаються. Але є й ті, навіть в мері, посольстві чи парламенті, які бачать її старання, вірять у неї, допомагають писати проекти і кажуть: «Наталія, давай!».

– Мені зустрічаються люди, які так заряджають! Визмку, наприклад, спілкувалася з послом США в Естонії Джорджем Кентом. І він, і дружина добре розмовляють українською, а донька ще й займається волонтерством на ЗСУ. Так ось, пан посол подарував мені баночку меду з власної пасіки і повідомив: «У мене вишиванок більше, ніж у вашого президента Ющенка. А ще є колекція вишитих рушників і килимів». Я бачу, як і інші іноземці підтримують Україну. Тож і ми повинні хоч маленькими кроками, але робити щось корисне один для одного й для нашої Перемоги. **СН**

Світлана КУЗМІНСЬКА

Майстер-клас

НАДИХАЮЧЕ

ВОЛОНТЕРСТВО
В 17 РОКІВ

Софія пам'ятає Донецьк до 2014 року: школу, дитячий садок, свій будинок та «Донбас Арену». Влітку 2014 року її родина поїхала за місто на дачу, де планували жити поки «все налагодиться». Але невдовзі вони вже їхали до Лиману – на декілька тижнів, які розтягнулися на вісім років.

– Сусідка з Донецька запропонувала нам пожити в будинку сестри за оплату комуналки та догляд за господарством. Найдовше ми звикали до пічного опалення. Вдома наша родина жила в квартирі. Тож доводилося вчитися рубати дрова, топити піч, заготовляти вугілля на опалювальний сезон, – пригадує дівчина.

За півтори роки до початку великої війни родина Левчуків придбала власний будинок неподалік від лісу. Переїхали у нове відремонтоване житло вже напередодні 2022 року. Софія вже була студенткою першого курсу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, факультету слідчо-детективної діяльності. Напередодні 24 лютого студентів викликали на навчання і Софія приїхала до Харкова.

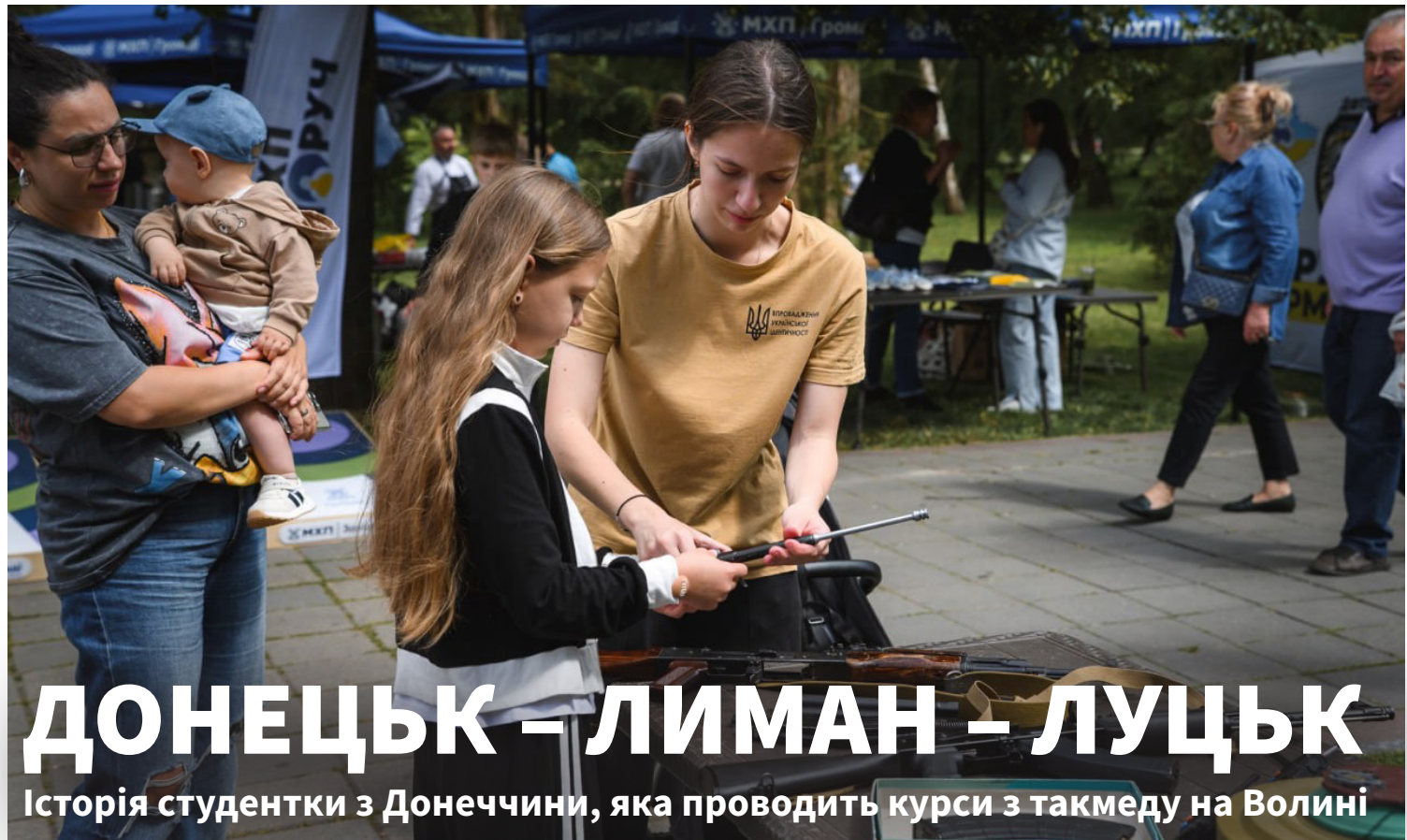
– Пам'ятаю, як в перший день повномасштабного вторгнення курсанти нашого університету пішли чергувати на блокпости, укріплювали їх мішками з піском. Ще запам'яталося, як розгублені люди сиділи в метро на сходах і плакали.

Дівчина повернулася в Лиман, де на той час в магазинах вже зникли всі продукти – початальники не ризикували зайвий раз їхати в зону бойових дій. Саме тоді, щоб не сидіти вдома без діла, Софія пішла волонтерити до міської організації Червоного Хреста. Вона допомагала формувати продуктові набори та доставляти пакунки з найнеобхіднішим людям, яким важко було прийти по допомогу самостійно.

У квітні родина прийняла рішення виїздити евакуаційним потягом до Львова, а потім до Луцька, куди їх запросила колега Софіїної мами. Вони виїхали за день до того, як по вокзалу Краматорська влучили російські ракети. А в кінці травня прийшла звістка, що будинок в Лешуків більше немає.

ГОНЧАРНЕ КОЛО,
ПАЛЕОНТОЛОГІЯ
ТА ТАКМЕД

Аби відволіктися від поганих думок, Софія почала відвідувати в Луцьку тренінги та заняття для переселенців. На майстер-класі з гончарства, який проходив у Музеї сучасного українського мистецтва Корсаків, вона познайомилася з майстром Миколою Шавулою. Він працював у місцевому екоцентрі, а Софія ще в дитинстві відвідувала екологічні гуртки. Так вона прийшла до Волинського обласного еколого-натуралістичного центру, де потрапила також до палеонтологічного гуртка. З ними дівчина поїздила по експедиціях: на Рівненщині відвідала Тараканівський форт, Мізоцький кряж, де досліджували ракушняк колишнього Сарматського

ДОНЕЦЬК – ЛИМАН – ЛУЦЬК
Історія студентки з Донеччини, яка проводить курси з такмеду на Волині

Софія Левчук з батьками покинула Донецьк, коли їй було 9 років. В 17 їй довелося під обстрілами виїжджати з Лиману до Луцька. Дівчина закінчила четвертий курс, здає іспити у магістратуру, проводить курси з тактичної медицини та разом з однодумцями створила соціальне підприємство – мобільну фотостудію «Без меж». Про спогади з довоєнного донецького життя, волонтерство в Лимані й про те, яке місто вона вважає своїм домом, Софія розповіла «Схід NOW».

моря, на Тернопільщині – національний природний парк Кременецькі гори.

Своєрідною психологічною реабілітацією для Софії стали також курси з тактичної медицини та вишкіл для молоді.

– Курс проводив морський піхотинець з США Арон. Він вчив виживати в екстремальних умовах та розповідав, як поводитися в надзвичайних ситуаціях. Адже люди часто не знають, як діяти при серцевому нападі чи інсульті. Якоюсь на лекції наша викладачка раптово втратила свідомість, і з понад 20-ти студентів тільки двоє знали, яку допомогу треба надати до приїзду швидкої. Досі в нас розповсюджені уяв-

лення, що приводить людину у свідомість варто за допомогою нашатирного спирту, а при епілептичному нападі використовувати ложку.

Після вишколу Софія почала волонтерити у міському молодіжному центрі та проводити курси з тактичної медицини для цивільних. Тепер вона вчить інших надавати невідкладну допомогу, накладати турнікети, тампонувати рани. Безоплатні заняття проводяться не лише в навчальних закладах, а й на підприємствах.

Зараз Софія на пів ставки працює інструктором в обласному Центрі національно-патріотичного виховання,

туризму та краєзнавства й займається проведенням дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Джурра».

ФОТОСЕСІЇ
ДЛЯ ВЕТЕРАНІВ
ТА ВІЙСЬКОВИХ

2024 року Софія разом з лучанами Романом Мамасюком та Вадимом Тесуновим створили громадську організацію «Візія успіху», від якої виграли грант на створення соціального підприємства. Так з'явилася мобільна фотостудія «Без меж», яка організовує безоплатні фотосесії для військових, ветеранів та їх рідних, а також влаштовує заходи, де за донати на ЗСУ пропонує фотосесії всім охочим.

Заробляє фотостудія тим, що на замовлення організовує зйомки випускних, ярмарків, міських свят та заходів. За словами Софії, часто замовляє зйомки тренувань та матчів луцький клуб з ампуфутболу «Хрестоносці», який об'єднав ветеранів і військових.

Найбільше в Луцьку дівчину вражає те, що тут дуже розвинутий громадський сектор. Тож переселенцям легко адаптуватися та інтегруватися, коли вони волонтерять, беруть участь в громадських заходах та майстер-класах, знаходять людей, з якими мають спільні інтереси. Однак згодом вона все одно планує повернутися до Донецька. Бо саме це місто вважає своїм домом. **CN**

Ірина ДІМІТРОВА

НАДИХАЮЧЕ

Чи можна раптом стати водійкою після 30 років роботи у бухгалтерії? Так, цілком. Як? Спитайте в Інни Костюченко – переселенки з села Вільного на Донеччині, яка пройшла через жахи окупації та почала нове життя на Полтавщині. У 56 років вона кардинально змінила професію – з головної бухгалтерки перетворилася на водійку. І вже понад рік жінка возить фахівців адміністрації Коломацької сільської ОТГ, доставляє бригади на роботу, допомагає місцевим пенсіонерам купувати ліки й хліб.

Інна Миколаївна завжди мріяла стати вчителькою математики, але життя повело іншим шляхом.

– Якось так вийшло, що після школи вступила до Слов'янського сільськогосподарського технікуму. Потім почала працювати обліковицею на молочнотоварній фермі, згодом перейшла до місцевого відділення Ощадбанку, – згадує жінка.

2000 року її запросили у бухгалтерію колгоспу, який був структурним підрозділом заводу Ілліча в Маріуполі. А з 2006 року Інна вже обіймала там посаду головної бухгалтерки, вела понад 25 сіл Великоновосілківського районів.

ОКУПАЦІЯ

Коли почалася повномасштабна війна росії проти України, діти виїхали, а Інна з чоловіком та літніми батьками залишилася у Вільному. Далі були п'ять місяців під окупацією. Що це означає – жінка дізналася одразу, як загарбники вперше прийшли в її дім з обшуками.

– Водили мене під дулом автомата, перерили всю кімнату, шукали флешки, ноутбуки. А не було нічого. Дуже грубо це було, дуже принизливо.

Тоді вночі у чоловіка Інни лопнула виразка, йому зробили три операції, після яких він важив 65 кілограмів при зрості 1,85. Це не завадило окупантам через місяць забрати всю родину – навіть 80-річних батьків: за проукраїнську позицію їх і ще деяких мешканців села здали сусіди.

– Нас зібрали біля кладовища, п'ять годин у спеку ми там простояли... Я думала, що нас усіх тут будуть розстрілювати показово. У Старобешевому тримали під автоматами в будинку культури, як злочинців – відбитки пальців брали, лінійкою міряли, фотографували. Забрали телефони, паспорти, ми лишилися без нічого. Годували раз на день – ополоник супу та дві ложки каші. Звільнили нас лише тому, що привезли 150 монахів із обстріляного монастиря у Микільському, і всім не вистачило місця.

Повернувшись до Вільного, родина дізналася, що їхні будинки зайняті окупантами. Шість днів поневірялися селом, жили у знайомих, поки Інні вдалося отримати дозвіл забрати власні речі.

ВОДІЙКА З ВІЛЬНОГО

– Нас в хату не пустили: «Що значить, ви господарі, які ви господарі?». Кажу: «Дайте хоч щось, ми ходимо в футболках, у нас навіть штанів немає». Батьків у їхню хату взагалі не пустили.

Шлях із окупації пролягав через Бердянськ і Запоріжжя, тривав шість днів очікування на блокпосту.

– Коли заїжджали в Запоріжжя і побачили перший український прапор, я взагалі розплакалася.

НОВА ПРОФЕСІЯ

Переїхавши до дітей на Полтавщину, Інна дев'ять місяців отримувала допомогу по безробіттю від центру зайнятості, поки її не викликали до сільради.

СМАЧНЕ

На вулиці – розпал спекотного літа. Тож хочеться харчуватися чимось легким, простим і прохолодним. Пропонуємо приготувати традиційну українську першу страву – холодник. В класичному рецепті він вегетаріанський, але за бажанням ви можете додати подрібненого відвареного м'яса.

УКРАЇНСЬКИЙ ХОЛОДНИК

ЩО ТРЕБА:

- ◆ буряк – 4 невеликих шт.
- ◆ кефір – 800 мл
- ◆ огірки свіжі – 2 шт.
- ◆ яйця – 3 шт.
- ◆ зелена цибуля – 3 шт.
- ◆ кріп, петрушка – за смаком
- ◆ сіль, перець за смаком
- ◆ лимонний сік – 1 ч. л.

ЯК ГОТУВАТИ:

1. Буряк відварюємо до готовності або запікаємо в духовці. Для економії часу можна купити вже варений.

2. Відварений буряк натіраємо на крупній тертушці. Огірки ріжемо дрібними скибочками. Зелень подрібнюємо, солимо і злегка розминаємо руками, щоб вона пустила сік.

3. У великій каструлі поєднуємо буряк, зелень, огірки, заливаємо холодним кефіром. Доводимо суп до смаку за допомогою солі, перцю та лимонного соку.

4. Готовий холодник із буряка за можливості реко-

мендуємо їсти не відразу, а поставити в холодильник на ніч. Перевірено, що наступного дня він стає смачнішим.

5. Перед подачею курячі яйця відварюємо до готовності. Їх можна нарізати кубиками і додати в суп, або покласти в кожен тарілку по половинці.

– Бачили, що я по селу їжджу за кермом. Запропонували мені працювати у них водійкою. Я погодилася.

Рішення прийняла без вагань, бо водійський досвід має з 12 років – батько возив працівників колгоспу і навчив дочку керувати «Волгою». Права отримала після заміжжя у 1991 році. Навіть возила до Донецька молочну продукцію на продаж.

– Мені дуже подобається моя робота. Вже не хочу вертатися до бухгалтерії – яка ж це важка робота для спини, для очей, для голови. А тут весь час у русі.

Тепер Інна возить співробітниць бухгалтерії та фінансистів до центру громади – 23 кілометри в один кінець. Також доставляє бригади на роботу, гуманітарну допомогу для ЗСУ та за особистої ініціативи допомагає місцевим пенсіонерам – ті замовляють ліки, хліб, корми для качок і курей.

– Зараз я розумію: працювати водійкою – це було найкраще для мене рішення. Новий досвід відкрив у мені сили, про які я навіть не підозрювала. Замість тихого офісу – дорога, замість формул і звітів – живе спілкування і допомога тим, хто цього потребує. Я навчилася швидко реагувати, приймати рішення на ходу, бути гнучкою. Навчилася не боятися змін. Після того, що ми пройшли, я взагалі нічого не боюся.

Інна каже, що не стикалася з негативним ставленням людей довкола через те, що вона водійка. Ба більше, вона помітила цікаву тенденцію – за кермом нині переважно жінки.

– Я вдячна собі за те, що не зламалася. За те, що не застрягла у спогадах «як було колись». Головне, що всі рідні живі, і ми всі разом. Моє життя триває – інше, несподіване, але моє. **СН**

Анастасія ХАРІНА

ПІДТРИМУЄМО ЗСУ – ДОПОМАГАЄМО СОБІ!

ІВАН UA383052990000026005015017860
ЄДРПОУ 39696398

Отримувач: Міжнародний благодійний фонд «Повернись живим»
Призначення платежу: Благодійна пожертва військовим